

ORJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/dentalsci.2025-109199

Türkiye’de Ağız Diş ve Çene Cerrahisi Eğitimi Sürecinde Yazılan Tezlerin İncelenmesi: Metodolojik Çalışma

Analysis of Thesis Written in the Education Process of Oral and Maxillofacial Surgery in Türkiye: A Methodological Study

^{1b} Birkan Eyüp YILMAZ^a, ^{1b} Büşra Nur GÖKKURT YILMAZ^b, ^{1b} Furkan ÖZBEY^c

^aGiresun Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, Giresun, Türkiye

^bGiresun Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, Diş ve Çene Radyolojisi AD, Giresun, Türkiye

^cAfyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi AD, Afyonkarahisar, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışma, Türkiye’de Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi (ADÇC) uzmanlık ve doktora eğitiminde 2012-2024 yılları arasında tamamlanan tezlerin konu dağılımı, demografik özellikler ve akademik eğilimler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. **Gereç ve Yöntemler:** 2012-2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi veri tabanından Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki toplam 1.060 tez (536 uzmanlık, 524 doktora) analiz edilmiştir. Arama, ilgili ana bilim dalına göre filtrelenmiş olup yalnızca “Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi”-“Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi” alanındaki doktora ve uzmanlık tezleri dâhil edilmiştir. **Bulgular:** Tezlerin %64,7’si erkek, %35,3’ü kadın araştırmacılar tarafından yazılmış olup, en fazla tez 2023 yılında üretilmiştir (137 tez). Tezlerin en yoğun olduğu iller İstanbul (%22,5), Ankara (%20,6) ve İzmir (%4,8) olup, en üretken kurumlar İstanbul Üniversitesi (%11,5), Gazi Üniversitesi (%8,1) ve Ankara Üniversitesi (%6,2) olmuştur. Vakıf üniversitelerinde toplam 85 tez (14 asistanlık, 71 doktora) tamamlanırken, devlet üniversitelerinde 975 tez (522 asistanlık, 453 doktora) tamamlanmıştır. Araştırma konuları açısından, implant/augmentasyon (%25,1), yara iyileşmesi (%24,5) ve ortognatik cerrahi/dudak damak yarığı (%11,5) en sık araştırılan alanlar olmuştur. Asistanlık tezleri 2016’dan sonra artış gösterirken, doktora tezleri nispeten daha az kalmıştır. Cinsiyet dağılımı, erkek araştırmacılar arasında ADÇC’ye olan daha yüksek tercihi yansıtmaktadır. Tez çalışmalarının metodolojik dağılımı incelendiğinde, en yaygın olarak hayvan deneyleri (%26,89) kullanılırken, bunu sırasıyla klinik çalışmalar (%17,64) ve sonlu elemanlar analizi (%15,66) takip etmektedir. **Sonuç:** Bu çalışma, ADÇC alanındaki akademik üretimin artmaya devam ettiğini ve önemli araştırma konularının klinik uygulamalara katkı sağlayacak şekilde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

ABSTRACT Objective: This study aims to analyze the distribution of topics, demographic characteristics, and academic trends of thesis completed in Oral and Maxillofacial Surgery (OMS) speciality and PhD education programs in Türkiye between 2012-2024. **Material and Methods:** A total of 1,060 theses (536 specialization, 524 doctoral) from the National Thesis Center (Ulusal Tez Merkezi) database in Türkiye and Turkish Republic of Northern Cyprus were analyzed between 2012-2024. The search was filtered according to the relevant department and only doctoral and specialist theses in the field of “Oral and Maxillofacial Surgery-Oral”-“Maxillofacial Diseases and Surgery” were included. **Results:** Of the thesis, 64.7% were authored by male and 35.3% by female researchers, with the highest number of theses produced in 2023 (137 thesis). The cities with the highest concentration of theses are İstanbul (22.5%), Ankara (20.6%) and İzmir (4.8%), and the most productive institutions are İstanbul University (11.5%), Gazi University (8.1%) and Ankara University (6.2%). Total of 85 theses (14 speciality, 71 PhD) were completed at foundation universities, whereas 975 thesis (522 speciality, 453 PhD) were conducted at state universities. In terms of research topics, implant/augmentation (25.1%), wound healing (24.5%), and orthognathic surgery/cleft lip and palate (11.5%) were the most frequently investigated areas. While speciality thesis showed an increase after 2016, PhD thesis remained relatively fewer. Gender distribution reflects the higher preference for OMS among male researchers. A methodological analysis of thesis studies reveals that animal studies are the most commonly used method (26.89%), followed by clinical studies (17.64%) and finite element analysis (15.66%), respectively. **Conclusion:** This study demonstrates that academic productivity in the field of OMS continues to increase, with research topics focusing on clinically relevant applications that contribute to the advancement of the field.

Anahtar Kelimeler: Eğitim; ağız diş ve çene cerrahisi; tez; araştırma

Keywords: Education; oral and maxillofacial surgery; thesis; research

Correspondence: Birkan Eyüp YILMAZ

Giresun Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi AD, Giresun, Türkiye

E-mail: ylmzbirkan@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences.

Received: 04 Feb 2025

Received in revised form: 10 Jun 2025

Accepted: 19 Jun 2025

Available online: 01 Jul 2025

2146-8966 / Copyright © 2025 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi (ADÇC); ağız, çene, yüz, boyun bölgesindeki sert ve yumuşak dokuların ve bunlarla ilişkili kraniyofasiyal bölgelerin doğuştan veya sonradan oluşan hastalıkları, fonksiyon bozuklukları, kusurları ya da yaralanmaların teşhisiyle ilgilenen teorik ve pratik bilgi birikimi gerektiren bir diş hekimliği uzmanlık alanıdır.^{1,2} Ülkemizde ADÇC uzmanlık eğitiminin şekillenmesi Tıpta Uzmanlık Kurulu tarafından yayınlanan Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır ve bu yönergeye göre uzmanlığın tamamlanabilmesi için tez yazmak zorunludur.³ Bu alandaki akademik ve klinik gelişimi sağlamak adına uzmanlık ve doktora tezleri, bilimsel üretimin önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Tez çalışmaları, klinik uygulamalarla akademik bilgiyi bütünleştirerek, bilimsel literatüre katkı sunmakta ve alanın gelişimine yön vermektedir.⁴⁻⁶

Türkiye'de ADÇC eğitimi, üniversitelerde yürütülen uzmanlık ve doktora programları çerçevesinde şekillenmektedir. Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma ve Standartları Belirleme Sistemi komisyonu üyelerince belirlenen "ADÇC Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Müfredatı"nda branşa ilgili tanım yapılmıştır ve bu tanıma göre "ADÇC bilimi, diş hekimliğinin baş-boyun sistemi içinde, özellikle ağız, diş, çene ve yüz yapıları üzerinde travmatik, patolojik, doğumsal ya da enfeksiyona bağlı hastalık ve anomalilerin ortaya çıkmadan önlenmesi, tanısı tedavisi ve rehabilitasyonunu sağlayan temel alanlarından biridir".⁷ ADÇC, diş hekimliği fakültesi mezunlarının uzmanlaşabileceği bir alan olarak, 22 Nisan 2012 tarihinde gerçekleştirilen ilk Diş Hekimliğinde Uzmanlık Sınavı (DUS) ile resmi bir çerçeveye oturtulmuştur.⁸ ADÇC uzmanlık eğitim süresi 4 yıl olup, bu süreç boyunca uzmanlık öğrencileri hem teorik hem de klinik eğitim almaktadır.³ Doktora eğitimi ise, akademik kariyer hedefleyen araştırmacılar için daha çok bilimsel üretime ve teorik derinleşmeye odaklanmaktadır. Her iki eğitim sürecinin ortak noktası, tamamlanması gereken tez çalışmalarıdır.⁹ Ancak, bu tezlerin içeriği, metodolojisi, konu dağılımı ve bilimsel katkı düzeyi üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır.

Literatüre bakıldığında diş hekimliği lisansüstü eğitimde tamamlanan tezlerin araştırılmasıyla ilgili

sınırlı sayıda çalışma vardır ve ADÇC alanında bilginin dâhilinde bu konuda bir araştırma yapılmamıştır. Bu çalışma, Türkiye'de ADÇC eğitim sürecinde tamamlanan uzmanlık ve doktora tezlerini belirli parametreler doğrultusunda inceleyerek, alandaki akademik eğilimleri, araştırma konularının çeşitliliğini ve bilimsel üretkenliği değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, Türkiye'de ADÇC eğitiminin bilimsel çıktıları hakkında önemli veriler sunacak ve gelecekte yapılacak akademik çalışmalar için yönlendirici nitelikte olacaktır. Ayrıca, alandaki araştırma trendlerinin belirlenmesi, akademik eğitim süreçlerinin değerlendirilmesine katkı sağlayarak, daha verimli bilimsel üretim yapılması sağlanabilir.

GEREK VE YÖNTEMLER

Bu araştırmada, Türkiye Ulusal Tez Merkezi'nin (www.tez.yok.gov.tr) 14 Kasım 2024 tarihi itibarıyla herkese açık olarak erişilebilen Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki tezler incelenmiştir. Bu yüzden etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışma kapsamında, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki "Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi"- "Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi" ana bilim dallarında tamamlanmış doktora ve uzmanlık tezleri değerlendirilmiştir.

Araştırmaya uygun tezlerin belirlenmesi amacıyla Ulusal Tez Merkezi'nin arama motoru detaylı tarama sekmesi kullanılmıştır. Arama, ilgili ana bilim dalına göre filtrelenmiş olup yalnızca "Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi"- "Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi" alanındaki doktora ve uzmanlık tezleri dâhil edilmiştir.

Çalışmaya alınacak tezlerin seçim kriterleri; Türkiye ve Kıbrıs'taki devlet ya da vakıf üniversitelerinde tamamlanmış "Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi"- "Ağız, Diş, Çene Hastalıkları ve Cerrahisi" alanındaki doktora veya uzmanlık tezleri; Ulusal Tez Merkezi'ne yüklenmiş ve 2012 yılından itibaren arama tarihine kadar tamamlanmış tezler olarak belirlenmiştir. Çalışma dışı bırakılma kriterleri ise şunlardır: Ulusal Tez Merkezi'ne yüklenmemiş veya henüz tamamlanmamış tezler, yüksek lisans tezleri ve "Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi"- "Ağız, Diş, Çene

Hastalıkları ve Cerrahisi” dışındaki ana bilim dallarına ait tezler olarak belirlenmiştir.

Dâhil edilen tezler, tez yılı, üniversite adı, üniversitenin devlet veya vakıf statüsü, bulunduğu şehir, tez türü (doktora veya uzmanlık), yazarın cinsiyeti, danışmanın unvanı, danışman sayısı, konu başlıkları ve metodolojileri açısından analiz edilmiştir. Elde edilen veriler istatistiksel analiz için IBM SPSS V25 paket programı kullanılarak değerlendirilmiş olup, kategorik veriler frekans (yüzde) olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Kriterlere uyan toplam 1.060 adet tez incelendi. Tezlerin yazarlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde %64,7’si (686) erkek, %35,3’ü (374) kadındı. En az tez 2012 yılında yazılırken (43 adet) en çok tez 2023 yılında yazılmıştı (137 adet) (Tablo 1).

Tez yazılan üniversitelerin şehirlere göre dağılım incelendiğinde 34 farklı şehirde yazıldığı görülmüştür. En çok tez yazılan ilk 5 şehir İstanbul (%22,5), Ankara (%20,6), İzmir (%4,8), Konya (%4,7) ve Samsun (%4) olarak görüldü (Tablo 2).

Bu alanda en çok tez yazılan ilk 5 üniversite ise İstanbul Üniversitesi (%11,5), Gazi Üniversitesi (%8,1), Ankara Üniversitesi (%6,2), Ondokuz Mayıs Üniversitesi (%4,0) ve Selçuk Üniversitesi (%3,8) olarak tespit edildi. Vakıf üniversitelerinden en çok Yeditepe Üniversitesi’nde bu alanda tez yazılmıştı (28 adet) (Tablo 3).

TABLO 1: Yıla göre tez sayısı

Yıl	Sayı	Yüzde
2012	43	4,1
2013	58	5,5
2014	59	5,6
2015	78	7,4
2016	83	7,8
2017	75	7,1
2018	77	7,3
2019	86	8,1
2020	80	7,5
2021	94	8,9
2022	119	11,2
2023	137	12,9
2024	71	6,7

TABLO 2: Tezlerin şehirlere göre dağılımı

Şehir	Sayı	Yüzde
Adana	20	1,9
Adıyaman	6	0,6
Afyonkarahisar	5	0,5
Ankara	218	20,6
Antalya	21	2
Aydın	8	0,8
Bolu	19	1,8
Denizli	3	0,3
Dişarbakır	28	2,6
Edirne	5	0,5
Elazığ	7	0,7
Erzurum	31	2,9
Eskişehir	15	1,4
Gaziantep	30	2,8
Hatay	10	0,9
Isparta	39	3,7
İstanbul	239	22,5
İzmir	51	4,8
Kayseri	37	3,5
Lefkoşa (Kıbrıs)	2	0,2
Kırıkkale	20	1,9
Kocaeli	16	1,5
Konya	50	4,7
Kütahya	4	0,4
Malatya	16	1,5
Ordu	14	1,3
Rize	9	0,8
Samsun	42	4,0
Sivas	27	2,5
Tokat	9	0,8
Trabzon	27	2,5
Uşak	2	0,2
Van	13	1,2
Zonguldak	16	1,5

Vakıf üniversitelerinde 14 uzmanlık ve 71 doktora tezi yazılırken devlet üniversitelerinde 522 uzmanlık ve 453 doktora tezi yazıldığı görüldü (Tablo 4). Tezlerin 536’sı uzmanlık ve 524’ü doktora teziydi (Tablo 4).

Tamamlanan tezlerin danışman sayıları ve danışmanların akademik unvanları Tablo 5’te verilmiştir. Buna göre 2 danışman olan tez sayısı 69 olarak görüldü. Toplamda 1.060 tezde 1.129 danışman hoca görev aldığı tespit edildi.

Tezlerin konulara göre dağılımı incelendiğinde en çok implant ve augmentasyon (266) konusunda ve

TABLO 3: Üniversitelere göre tez sayısı

Üniversite	Sayı	Yüzde
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	6	0,6
Adıyaman Üniversitesi	6	0,6
Adnan Menderes Üniversitesi	5	0,5
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	5	0,5
Akdeniz Üniversitesi	21	2,0
Ankara Üniversitesi	66	6,2
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	3	0,3
Atatürk Üniversitesi	31	2,9
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	3	0,3
Başkent Üniversitesi	22	2,1
Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi	22	2,1
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	13	1,2
Cumhuriyet Üniversitesi	27	2,5
Çukurova Üniversitesi	20	1,9
Dicle Üniversitesi	28	2,6
Ege Üniversitesi	23	2,2
Erciyes Üniversitesi	37	3,5
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	15	1,4
Fırat Üniversitesi	7	0,7
Gülhane Askerî Tıp Akademisi	10	0,9
Gazi Üniversitesi	86	8,1
Gaziantep Üniversitesi	30	2,8
Hacettepe Üniversitesi	31	2,9
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	8	0,8
İnönü Üniversitesi	16	1,5
İstanbul Medipol Üniversitesi	15	1,4
İstanbul Üniversitesi	122	11,5
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	28	2,6
Karadeniz Teknik Üniversitesi	28	2,6
Kırıkkale Üniversitesi	20	1,9
Kocaeli Üniversitesi	16	1,5
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	4	0,4
Marmara Üniversitesi	38	3,6
Mustafa Kemal Üniversitesi	2	0,2
Necmettin Erbakan Üniversitesi	10	0,9
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	42	4,0
Ordu Üniversitesi	14	1,3
Pamukkale Üniversitesi	3	0,3
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	9	0,8
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	14	1,3
Selçuk Üniversitesi	40	3,8
Süleyman Demirel Üniversitesi	39	3,7
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	9	0,8
Trakya Üniversitesi	5	0,5
Uşak Üniversitesi	2	0,2
Yakın Doğu Üniversitesi	2	0,2
Yeditepe Üniversitesi	28	2,6
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	13	1,2
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	16	1,5

sonrasında yara iyileşmesi konusunda (260) tez çalışması yapıldığı tespit edildi (Tablo 6).

Türkiye’de ADÇC alanında hazırlanan toplam 1.060 uzmanlık ve doktora tezinin metodolojik dağılımı incelendiğinde, en yaygın olarak kullanılan yöntemin hayvan deneyleri olduğu görülmektedir (n=285, %26,89). Bunu sırasıyla klinik çalışmalar (n=187, %17,64) ve sonlu elemanlar analizi (n=166, %15,66) izlemektedir. Tezlerin %15,38’inde (n=163) birden fazla yöntemin bir arada kullanıldığı metodolojiler tercih edilmiştir. Ayrıca, arşiv-retrospektif çalışmalar da alanda sıkça başvurulmuş bir yaklaşım olup, toplam tezlerin %9,72’sine (n=103) karşılık gelmektedir (Tablo 7).

Yıllara göre uzmanlık ve doktora tezi sayılarının değişimi Şekil 1’de verilmiştir. 2016 yılına kadar yazılan uzmanlık tezi sayısı sıfırken, 2016 yılında ilk

TABLO 4: Uzmanlık ve doktora tezlerinin vakıf ve devlet dağılımı

	Uzmanlık	Doktora	Toplam
Vakıf üniversiteleri	14	71	85
Devlet üniversiteleri	522	453	975

TABLO 5: Tezlerin danışman hocalarının akademik unvanlarının dağılımı

	1. Danışman	2. Danışman	Toplam
Dr. Öğr. Üyesi	197	19	216
Doçent	315	22	337
Profesör	548	18	566
	1.060	69	1.129

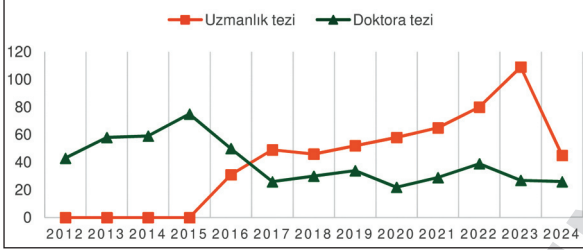
TABLO 6: Tezlerin konularına göre dağılımı

Konu	Sayı	Yüzde
Anatomik değerlendirme (Farklı görüntüleme yöntemleri kullanılarak)	53	5
İmplant, augmentasyon	266	25,1
Oral patoloji ve ağız hastalıkları	37	3,5
Materyal özelliklerinin incelenmesi	41	3,9
Oral cerrahi işlemlerin sonuçlarının incelenmesi	104	9,8
Ortognatik cerrahi, dudak damak yarıkları	122	11,5
Sistemik sağlık, genetik, ilaç ile ilgili çalışmalar	60	5,7
Temporomandibular eklem hastalıkları ve tedavileri	97	9,2
Travma	20	1,9
Yara iyileşmesi	260	24,5

TABLO 7: Tezlerin çalışma metodolojilerine göre dağılımı

Metodoloji	Sayı	Yüzde
Hayvan deneyi	285	26,89
Klinik çalışma	187	17,64
Sonlu elemanlar	166	15,66
Diğer (1'den fazla yöntem)	163	15,38
Arşiv-retrospektif	103	9,72
<i>in vitro</i>	84	7,92
Anket	69	6,51
Derleme	3	0,28
Toplam	1.060	100

YILLARA GÖRE DOKTORA VE UZMANLIK TEZLERİNİN DAĞILIMI

ŞEKİL 1: Yıllara göre uzmanlık ve doktora tezi sayılarını değişimi

defa uzmanlık tezleri verilmiş olduğu görüldü. 2017 yılı itibariyle tüm yıllarda doktora tezi sayısı, uzmanlık tezi sayısına göre daha azdı.

TARTIŞMA

Tez diploma almak amacıyla araştırmacı tarafından yazılan araştırma sonuçlarını içeren bilimsel bir incelemedir.¹⁰ Diş hekimliğinde uzmanlık ve doktora yapan araştırmacıların da eğitimini tamamlayabilmeleri amacıyla tez tamamlaması ve başarılı bulunması zorunludur. Tez yazımı, hipotez oluşturma, sorgulama, hipotez için veri toplama, veri analizi ve literatürle karşılaştırarak klinik çıkarımda bulma aşamalarından oluşur.¹¹ Tez çalışmalarında temel amaç özgün bir konuda çalışma yapılmasıdır.¹² Çalışmamızda, doktora ve uzmanlık tezleri arasında da kıyaslama yapabilmek için DUS'un başladığı yıl olan 2012'den günümüze kadar olan tezler değerlendirilmiştir. ADÇC alanında yazılmış tezlerle ilgili herhangi bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, geçmişte yapılan tez çalışmalarını

incelemek ve yeni araştırmacıların konu seçiminde destek olmasını sağlamaktır.

Uzmanlık tezlerinin sayısı incelendiğinde gideerek artmaktadır ve doktora tez sayısı da azalmaktadır. Bunun nedeni 2012 yılında uzmanlık sınavıyla hekimlere devlet nezdinde resmi bir statü verilmesi olarak düşünülmektedir.¹³ Özkalaycı ve ark.nın gerçekleştirdiği araştırmada, uzmanlık eğitiminin doktora programlarına kıyasla daha çok tercih edildiği bildirilmiştir.⁴ Ayrıca başka bir çalışmada diş hekimliği öğrencilerinin %80,2'sinin lisans eğitimi sonrası uzmanlık/doktora eğitimi gerektiğini bildirmişlerdir.¹⁴ Bu durum uzmanlık ve doktora eğitimlerine olan ilginin yüksek olduğunu göstermektedir.

ADÇC alanında en çok tez yazılan ilk 5 üniversite İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi olarak tespit edildi. Güler ve ark. yaptıkları çocuk diş hekimliği alanındaki tezleri incelediği çalışmasında en çok tez tamamlanan ilk 5 üniversitenin sırasıyla Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi olduğunu bildirmişlerdir.⁹ Meriç ve Kılınç ise ortodonti alanındaki tezlerin incelendiği yayınlarında en çok tez tamamlanan ilk 5 üniversiteyi Süleyman Demirel Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi olarak bildirmişlerdir.¹⁵ Farklı branşlara göre en çok tez tamamlanan üniversiteler değişebilmektedir. Bunun nedenleri ayrıca branşlara açılan uzmanlık kontenjan sayıları, çalışmaların kapsadığı tarihler gibi etken olabilir. Her 3 alanda da ilk 5 üniversite Türkiye'de diş hekimliği alanında kurulan ilk 12 üniversiteden biridir.¹⁶

ADÇC alanında en çok tez yazılan ilk 5 şehir İstanbul, Ankara, İzmir, Konya ve Samsun olarak görüldü. Güler ve ark.nın yapmış olduğu çalışmada da en çok İstanbul ve ikinci sırada Ankara'daki üniversitelerde tez tamamlandığı görüldü.⁹ Aynı şekilde ortodonti alanındaki tezlerin incelendiği 2 farklı yayında da en çok tez yazılan şehir olarak İstanbul ve ikinci sırada Ankara bildirilmiştir.^{15,17} İstanbul ve Ankara'da birden fazla devlet ve vakıf üniversiteleri olması nedeniyle bu şehirlerde tamamlanan tez sayıları artmaktadır.

Tez çalışmalarının tamamında danışman öğretim üyesi görev almaktadır. Buna göre ADÇC alanında tamamlanan 1.060 tezin 69'unda ikinci danışman da görev almıştır. 1.060 tamamlanan tezde görev alan 1.129 danışmanın unvanlarına göre dağılımı incelendiğinde 216 Dr. Öğr. Üyesi, 337 Doç. Dr., 566 Prof. Dr. olduğu tespit edilmiştir. Meriç ve Kılınç ortodonti alanındaki çalışmasında danışmanların dağılımını incelemiş ve %38,2'sinin Dr. Öğr. Üyesi, %21,8'inin Doç. Dr., %40'ının da Prof. Dr. olduğunu bildirmiştir.¹⁵ Güler ve ark. çalışmasında ise pedodonti alanındaki çalışmasında danışmanların dağılımını incelemiş ve %21,6'sının Dr. Öğr. Üyesi, %26,3'ünün Doç. Dr., %52,1'inin de Prof. Dr. olduğunu bildirmiştir.⁹ Çalışmamızda da Dr. Öğr. Üyesi oranı %19,13, Doç. Dr. %30,48, Prof. Dr. %50,39 olarak bulunmuştur. Her üç alanda da Prof. Dr. danışman en fazla olarak görülmüştür. Ancak ortodonti alanında Dr. Öğr. Üyesi danışman sayısı Doç. Dr. danışman sayısından daha fazla olduğu görülmüştür. Bu da alandaki akademisyen açısından kaynaklı olabilir.

Tezlerin yazarlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde %64,7'si erkek, %35,3'ü kadındı. Bu da ADÇC branşını erkeklerin daha çok tercih ettiğini göstermektedir. Dere ve Karaca tarafından yapılan çalışmada da diş hekimliği öğrencilerinin uzmanlık alanı tercihi araştırılmış ve erkeklerin yüzde %40,45'i kadınların %30,08'i çene cerrahisini tercih etmiştir.¹⁸ Bu da çalışmamızdaki sonuçlara paralel bir sonuç göstermektedir. Pedodonti ve ortodonti alanında yapılan çalışmalara bakıldığında pedodonti alanında tamamlanan tezlerin araştırmacılarının %86,1'i kadın, %13,9'u erkek olduğu ve ortodonti alanında tamamlanan tezlerin %62,9'u kadın, %37,1'i erkek olduğu görüldü.^{9,15} Çalışmaların sonuçları cinsiyetin branş seçimini etkilediğini göstermektedir.

Tez çalışmalarında ele alınan konuları incelediğimizde sırasıyla en çok implant ve augmentasyon, yara iyileşmesi ve ortognatik cerrahi-dudak damak yarığı konulu tezler bulunmaktadır. Alkhutari ve ark. tarafından yapılan bir bibliyometrik çalışmada, ADÇC alanında yapılan sistematik derleme ve metaanalizlerin konusu araştırılmış ve en çok implantla ilgili ikinci sırada kraniyofasiyal deformiteler ve cerrahisiyle ilgili üçüncü sırada ise patolojiler ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır¹⁹ Aslam Pervez ve

Lubek tarafından yapılan çalışmada ise en çok atıf alan 100 makale incelenmiş ve ilk 3 konu sırasıyla patoloji, implantoloji ve kraniyomaksillofasiyal deformiteler olarak bildirilmiştir.²⁰ Çalışmamızdaki sonuçlarda da diğer çalışmalara paralel olarak implant ve ortognatik cerrahi konusundaki tez çalışmaları ön plandaydı.

Türkiye'de diş hekimliği alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin metodolojileri, ana bilim dallarına göre belirgin farklılıklar göstermektedir. Ortodonti tezleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Kiki ve ark.nın çalışmasında, klinik araştırmaların ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir.¹⁷ Benzer şekilde Özkalaycı ve ark. tezlerin %42,01'inin, Meriç ve Kılınç ise %41,7'sinin klinik çalışmalardan oluştuğunu bildirmiştir.^{4,15} Bu durum, ortodontinin doğrudan hasta uygulamalarına odaklanan bir disiplin olmasından kaynaklanabilir. Pedodonti alanında yapılan tezlerle ilgili yapılan çalışmada ise en yaygın kullanılan metodolojinin laboratuvar çalışmaları (%38,7) olduğu bildirilmiştir.⁹ Bu durum, pedodontide yeni materyallerin ve tedavi yöntemlerinin *in vitro* koşullarda denenmesinin önemine işaret etmektedir. Bu çalışmada, ADÇC alanında hazırlanan tezler metodolojik açıdan dikkat çekici farklılıklar sunmaktadır. En sık kullanılan yöntemin hayvan deneyleri olduğunu göstermektedir (n=285, %26,89). Bunu klinik çalışmalar (%17,64) ve sonlu elemanlar analizi (%15,66) takip etmektedir. Bu dağılım, cerrahi araştırmalarda çok yönlü ve canlı modele dayalı yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmamızın bazı limitasyonları bulunmaktadır. Tezler 2012-2024 yılı aralığına aittir. Tez taramaları tamamlandığında henüz 2024 yılı tamamlanmamıştır. Bu nedenle 2024'e ait veriler yıl genelini yansıtmayabilir. Ayrıca, bu çalışmada sadece tamamlanmış ve Ulusal Tez Merkezi'ne yüklenmiş tezler değerlendirilmiştir. Henüz tamamlanmamış veya tamamlanmasına rağmen ilgili merkeze yüklenmemiş tezlerin bulunma olasılığı, sonuçların eksiksiz bir genel çerçeve sunmasını kısıtlayabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak diş hekimliği alanında uzmanlık eğitimi alan araştırmacı sayısı artarken doktora eğitimi alan araştırmacı sayısı azalmaktadır. En sık tercih edilen

konu implantoloji ve augmentasyon konuları olduğu görüldü. Disiplinler arası metodolojik çeşitliliğin belirginleştiği bu bulgular, lisansüstü tez çalışmalarında yöntem seçiminin rastlantısal değil, bilimsel sorunun doğasına ve alanın gereksinimlerine uygun olarak yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. ADÇC alanındaki tez çalışmalarının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla gelecek çalışmalarda konu spesifik olarak tez çalışmalarının incelenmesi alandaki yapılan çalışmaları ve ihtiyacı gösterebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğru-
dan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet,
gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi
bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma

ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya
manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin
çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üye-
liği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir
firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Birkan Eyüp Yılmaz, Büşra Nur Gökkurt Yılmaz, Fur-
kan Özbe; **Tasarım:** Birkan Eyüp Yılmaz, Büşra Nur Gökkurt Yıl-
maz, Furkan Özbe; **Denetleme/Danışmanlık:** Büşra Nur Gökkurt
Yılmaz, Furkan Özbe; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Birkan Eyüp
Yılmaz; **Analiz ve/veya Yorum:** Birkan Eyüp Yılmaz; **Kaynak Tara-
ması:** Birkan Eyüp Yılmaz; **Makalenin Yazımı:** Birkan Eyüp Yılmaz,
Büşra Nur Gökkurt Yılmaz, Furkan Özbe; **Eleştirel İnceleme:** Bir-
kan Eyüp Yılmaz, Büşra Nur Gökkurt Yılmaz, Furkan Özbe.

KAYNAKLAR

- Balaji S, Balaji PP. Textbook of Oral and Maxillofacial Surgery. 4th ed. India: Elsevier Health Sciences; 2023.
- Jarosz KF, Ziccardi VB, Aziz SR, Sue-Jiang S. Dental student perceptions of oral and maxillofacial surgery as a specialty. J Oral Maxillofac Surg. 2013;71(5):965-73. PMID: 21820785.
- Resmî Gazete (3.9.2022, Sayı: 31942) sayılı Tıpta Ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği; 2022.
- Özkalaycı N, Yolcu İ, Töz M, Çiçek O. 2016-2020 yılları arasında yazılmış ortodonti uzmanlık ve doktora tezlerinin yayınlanma oranlarının incelenmesi [Evaluation of publication rates of orthodontics speciality and doctorate theses written between 2016-2020]. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2022;12(2):351-7. <https://doi.org/10.5961/highereducsi.1066345>
- Yüksel M, İpekçi T, Tunçkiran A. Publication rates of dissertations written in medical faculties of Turkey in the field of urology between the years 2008, and 2011, and citation analysis: a cross-sectional study. Turk J Urol. 2018;44(4):341-5. PMID: 29799403; PMCID: PMC6016663.
- Yılmaz Ö, Yüksel H. Tıp eğitiminde uzmanlık tezlerine bakış: sorunlar ve çözüm önerileri [Thesis in medical specialty education at a glance: problems and solution proposals]. Plevra Bülteni. 2013;7(2):33-6. https://toraks.org.tr/site/sf/books/pre_migration/da14dbd998301c91f4e158844f9ebcf9eb40812e2971cb0e80f8d9bb5029369.pdf
- TUKMOS. Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Müfredatı. 2022. <https://tuk.saglik.gov.tr/TR-84694/v-24-dokumanlari.html>
- Özdemir ZM, Atılan Yavuz S, Gürsel Sürmelioglu D. 2012-2023 yılları arasında gerçekleştirilen diş hekimliğinde uzmanlık sınavlarının değerlendirilmesi: bir kesitsel çalışma [Evaluation of the dental specialty examination in between 2012-2023 years: a sectional study]. Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences. 2024;30(2):289-96. <https://doi.org/10.7126/cumudj.1374041>
- Güler Ç, Alper ES. Türkiye'de pedodonti (çocuk diş hekimliği) lisansüstü eğitiminde tamamlanan tezlerin incelenmesi: metodolojik bir çalışma [Examination of the theses completed in pedodontics (pediatric dentistry) post-graduate education in Türkiye: a methodological study]. Sağlık Bilimleri Dergisi. 2024;33(2):257-63. <https://doi.org/10.34108/eujhs.1406796>
- Topuz MF, Oğhan F. Kulak burun boğaz hastalıkları tezlerinin ön çalışmadan yayına dönüşümündeki zorluklar [Challenges in conversion of otolaryngology theses from preliminary study to publication]. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2020;29(4):239-45. <https://www.acarindex.com/pdfs/357535>
- Saydam MB, Özgülner N, Darendeliler F. Tıpta uzmanlık tezi: tartışılan sürece bir araştırma kapsamında bakış [Medical speciality thesis: contribution to a controversial issue with a research study]. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2014;(3):176-81. doi: 10.5961/jhes.2014.101
- Aydın E, Emre S, Celayir S. Çocuk cerrahisi uzmanlık tezleri [Dissertation studies in pediatric surgery]. Çocuk Cerrahisi Dergisi. 2010;24(2):67-70. <http://emrahaydin.us/resources/outputs/publications/52.pdf>
- Kızılcı E, Duman B, Demiroğlu C. Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin pedodonti anabilim dalında uzmanlaşma konusundaki tercihlerinin değerlendirilmesi [Evaluation of the faculty of dentistry students' preferences for specialization in pedodontics]. Selcuk Dental Journal. 2022;9(1):147-52. <https://doi.org/10.15311/selcukdentj.827916>
- Küçükeşmen Ç, Kırzioğlu Z. SDÜ Diş Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi [Evaluation of factors affecting choice of profession of students of Faculty of Dentistry of SDU]. European Annals of Dental Sciences. 2012;39(3):117-28. <https://dergi-park.org.tr/en/pub/eads/issue/63722/964589>
- Meriç P, Kılınç DD. Thesis trends in postgraduate orthodontic education in Turkey Between 2017-2021: a pilot study. International Archives Of Dental Sciences. 2022;43(3):197-203. doi: 10.5505/eudfd.2022.16013
- Türk Diş Hekimleri Birliği [İnternet]. Kuruluş Tarihlerine Göre Diş Hekimliği Fakülteleri. © 2015 Türk Diş Hekimleri Birliği [Erişim tarihi: 31 Ocak 2025]. Erişim tarihi: https://www.tdb.org.tr/sag_menu_goster.php?ld=341
- Kiki A, Erdem R, Bircan HB, Tunca MY, Uçkan M, Usanmaz Ş, et al. Türkiye'de ortodonti alanında yapılmış tezlerin bibliyometrik analizi [Bibliometric analysis of orthodontic theses in Turkey]. Unika Sağlık Bilimleri Dergisi. 2024;4(2):812-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/unikasaglik/issue/86788/1463052>

18. Dere KA, Karaca S. Diş hekimliği fakültesinde okuyan öğrencilerin gelecek-teki kariyer seçiminde etkili olan faktörler ve bunların uzmanlık alanı seçimiyle olan ilişkisinin değerlendirilmesi: kesitsel bir araştırma [Evaluation of the factors affecting the future career choice of students studying in the faculty of dentistry and their relationship with the selection of the field of specialty: a sectional study]. Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences. 2024;30(4):537-48. doi: 10.5336/dentalsci.2024-103519

19. Alkhutari AS, Al-Moraissi EA, Galvão EL, Christidis N, Falci SGM. Top 100 cited systematic reviews and meta-analyses in the major journals of oral and maxillofacial surgery: a bibliometric analysis. Oral Maxillofac Surg. 2022;26(3):343-56. PMID: 34491457.

20. Aslam Pervez N, Lubek JE. Most cited publications in oral and maxillofacial surgery: a bibliometric analysis. Oral Maxillofac Surg. 2018;22(1):25-37. PMID: 29101582.

ARTICLE IN PRESS